

Uvodnik

Historični seminar 13 prinaša izbor razprav, ki so se v zadnjih dveh letih presejale skozi sito cikla predavanj. Devet razprav slovenskih, avstrijskih, hrvaških in nemških avtorjev pokriva različne humanistične in družboslovne vede. Ob vsej tej raznolikosti pa se vedno znova zazira v svoj humanistični izvor – k zgodovini in opisovanju tega, kar je bilo, s pogledi usmerjenimi tudi v druge vede: geografijo, komparativistiko, etnomuzikologijo, kulturno antropologijo. A nikakor ne brez kritične distance, ki je v pričujoči monografiji na različne načine še posebej poudarjena, saj številni članki preizprašujejo predpostavke do sedaj že opravljenih raziskav in nujno subjektivna izhodišča, ki posameznike vedno vodijo pri njihovih ugotovitvah (in jih seveda najdemo povsod, le da so v humanističnih vedah morda še bolj na očeh). Na ta način je pričujoča monografija pomemben prispevek h kritični misli o znanosti nasploh ter o prihodnjih nalogah predvsem humanističnih, pa tudi družboslovnih ved, obenem pa marsikateri vsebini dodaja tudi vse bolj aktualno etično noto.

Članek **Johannesa Seidla** o srednjeveški zgodovini dunajske univerze, kakor se ta kaže v profilih njenih (med drugim tudi slovenskih) slušateljev in predavateljev, prinaša pregled do sedaj opravljenih raziskav in gradiva ter odpira pomembna vprašanja in izzive za prihodnje tovrstne študije. Nenazadnje je srednjeveška zgodovina univerz, šolstva in izobraževanja nasploh – njegove vsebine in načina dela – pomembna tudi zato, ker je v dobršni meri položila temelje sistemu izobraževanja, ki je v rabi še danes.

Iz srednjega veka skočimo v bližnjo preteklost: članek **Bojana Godeše** obravnava zgodovino druge svetovne vojne in njeno vrednotenje na Slovenskem, ki se je spreminjalo pod vplivom političnih sprememb, nemalokrat pa je bilo izrabljeno v aktualne politične namene. Avtor zgodovino druge svetovne vojne tako uspešno predstavi kot primer, kako se lahko pod vplivom različnih subjektivnih pogledov različni zgodovinski pojavi in dogodki prikažejo v različni luči.

Verena Perko se v svojem aktualnem in obenem kritičnem prispevku sprašuje, zakaj je zahodni svet tako prizadelo prav nedavno uničenje Palmire,

in zakaj je bila v napadih uničena prav Palmira. Obenem predstavi arheologijo kot vedo, ki je bila od nekdaj močno politično zaznamovana, saj je vedno služila interesom nekega določenega zgodovinopisja, ki je posamezne dogodke in fenomene interpretiralo v kontekstu zgodbe, ki jo je hotelo povedati. Tudi interpretacije uničenj različnih mest skozi zgodovino niso bile nič drugačne. Sprašuje se tudi, kako je mogoče – kot se lahko naučimo tudi na tragičnem primeru Palmire – arheološko dediščino in muzejsko gradivo nasploh povezati s kulturnimi potrebami in identiteto prebivalcev, ki s to dediščino živijo.

S slovensko zgodovino (v tem primeru pod okriljem geografije) je povezan tudi članek **Primoža Gašperiča**, ki pregledno predstavlja zgodovino in razvoj kartografije in v okviru tega izpostavlja tudi kartografske prikaze slovenskega ozemlja. »Slovenska« kartografija, glede na določen zgodovinski trenutek vključena v en ali drug širši okvir, se lahko pohvali s številnimi kvalitetnimi dosežki. Avtor razprave obenem opozarja, kako so lahko različni nameni, s katerimi so zemljevidi nastali, vplivali na raznolikost in različno kvaliteto končnih izdelkov.

Zgodovinski pregled prinaša tudi članek **Marlene Plavšič**, ki se posveča duševnim boleznim. Avtorico zanima, kako so duševne bolnike in bolezni v različnih obdobjih opisovali, kako so nanje gledali in kako so jih zdravili oz. obravnavali. Širok pregled, ki svojo pot začenja v času antike in sega v naš čas, prinaša tudi pomembna (nenazadnje tudi vse bolj etično usmerjena) vprašanja, ki se v zvezi s tem področjem odpirajo v prihodnosti in katerih namen je boljša kvaliteta življenja za vse, ki se z duševnimi boleznimi soočajo kot bolniki, njihovi svojci ali širša družba.

Zgodovinsko in geografsko nekoliko bolj specifično se z zdravjem – v tem primeru bolj s telesnim – ukvarja članek **Urške Bratož**, ki predstavlja kontekst, ustanovitev in delovanje Delavskega podpornega društva v Kopru v 19. stoletju. Gre za relativno zgodnje društvo, ki je nastalo po zgledu tržaškega in je poleg delavcev zajelo tudi obrtnike in kmete. Bratoževa opozarja še na povezave posameznih poklicev in specifičnih bolezni, problematiko ženskih delavk oz. članic tega društva (in tudi drugih društev), obenem pa kritično ugotavlja, da nekateri podatki v virih niso dovolj natančni, da bi omogočili še boljši vpogled v to obdobje.

Povsem drugačen vir v vpogled zgodovinskega dogajanja in konteksta predstavljajo ustvarjalna in umetniška dela, naj gre za leposlovje oz. literaturo nasploh, zvočne zapise ali različne umetniško zaznamovane dogodke. **Erwin Köstler** in **Andrej Leben** v komparativističnem prispevku razpravljata o različnih metodoloških pogledih na nadregionalni interakcijski prostor sodobne koroške slovenske literature v Avstriji v obdobju zadnjega četrtoletja, od slovenske osamosvojitve leta 1991. Tu posebej izpostavljata (ne)izbiro

dvojezičnosti kot spreminjajočo se literarno prakso koroških Slovencev, ki v različnih kontekstih lahko pomeni povsem različne stvari; ta raziskava je tudi temelj raziskovalnega projekta, ki ga prispevek prav tako predstavlja.

Zvočne zapise, osnovni vir sicer v trenutku zveneče in izmuzljive kulturne zgodovine in dediščine, **Drago Kunej** v svoji etnomuzikološki razpravi predstavlja v kontekstu popularizacije in komercializacije ljudske glasbe ter razvijajoče se glasbene industrije. Predvsem so v ospredju posnetki, ki so izhajali iz ljudske tradicije in so slovenskim izseljencem pomagali ohranjati vezi z domovino in spomine nanje; tako v tem primeru kot v primeru drugih kultur je glasbena industrija dobro vedela, kaj prinaša dobiček, in je snemanje tovrstne glasbe tudi spodbujala.

Prispevek **Kornelie Ehrlich**, antropologinje kulture, prinaša teoretski in empirični vpogled v diskurze in prakse, ki v koncept ustvarjalnega mesta vključujejo Ljubljano, naj bo to vpogled v prakse od zgoraj navzdol (s strani občine oz. z uradnih strani) ali pa od spodaj navzgor, s strani posameznih aktivistov in deležnikov, ki se vključujejo v oblikovanje Ljubljane kot ustvarjalnega mesta. Z njenim prispevkom se tudi zgodovinski lok *Historičnega seminarja 13* izteka prav v aktualno sedanost.

Vse naše razprave se tako, vsaka na svoj poseben način, vrtijo okoli zgodovine, ki ostaja naša učiteljica. Nenazadnje je tako tudi prav, saj v njej, hčeri časa in spomina, obstajamo, delujemo in puščamo sledi. Nanje se moramo včasih tudi ozreti, da bi vedeli, kako in kam naprej.

Urednici